

SCHIMBAREA SUBIECTELOR RAPORTULUI JURIDIC CIVIL

Natalia Trofimov

doctorand, master în drept, lector superior
Catedra „Drept Patrimonial” FCGC UTM

Abstract: În acest articol sunt analizate diferite posibilități de schimbare a subiectelor în cadrul raporturilor juridice civile și efectele producerii acestor schimbări. Schimbarea subiectelor în raportul juridic civil reprezintă o operațiune juridică prin care unul din participanți (fie creditor, fie debitor) poate fie înlocuit cu o terță persoană care dobândește după caz o creanță sau asumă o obligație cu toate consecințele ce reiesă din raportul juridic respectiv.

Cuvinte cheie: raportul juridic civil, raportul real și raportul obligațional, subiectul activ și subiectul pasiv, cesiunea de creanță, subrogarea în drepturile creditorului plătit, preluarea datoriei, novația.

Raporturile juridice civile fiind o reflectare a realității sociale se modifică în timp adaptându-se unor împrejurări noi. Aceste împrejurări pot cere în anumite cazuri schimbarea subiectelor care participă la aceste raporturi.

Vorbind despre schimbarea (înlocuirea) subiectelor raporturilor civile, urmează să ținem seama de natura și conținutul raportului juridic civil. Prin urmare, vom analiza următoarele situații:

a) *schimbarea subiectelor raportului juridic când acestea sunt persoane juridice:* se face în condițiile actului normativ care reglementează procedura reorganizării persoanei juridice;

b) *schimbarea subiectelor raportului juridic civil ce are în conținut drepturi nepatrimoniale.*

Drepturile personale, nepatrimoniale fiind strâns legate de persoana titularului, intim legate de viață de familie (de exemplu, dreptul la reputație, la nume, la denumire, la onoare, dreptul de autor și inventator, la viață, la integritate fizică și sănătate, dreptul la respectarea vieții private etc.) au caracter inalienabil și nu pot fi transmise altei persoane. Deci, schimbarea subiectelor nu se poate face în acest caz.

Legislația în vigoare reglementează cazurile de apărare a drepturilor nepatrimoniale de către persoane cointeresate și nu de către persoane a căror drepturi au fost încălcate. Astfel, conform alin. 10 art. 23 Legii privind dreptul de autor și drepturile conexe „Drepturile morale ale autorului sînt protejate pe un termen nelimitat. După decesul autorului, protecția drepturilor sale morale este exercitată de către moștenitori și de organizațiile abilitate în modul corespunzător să asigure protecția drepturilor autorilor. Astfel de organizații asigură protecția drepturilor morale ale autorilor și în cazul cînd aceștia nu au moștenitori sau în cazul de stingere a dreptului lor de autor”. Ținem să menționăm, că în acest caz nu este vorba despre înlocuirea subiectului de drept din simplul motiv, că titularul acestui drept nu mai este în viață și drepturile lui ca și obligațiile trec către moștenitorii săi sau, după caz, avînd o importanță deosebită, către organe abilitate.

c) *schimbarea subiecților raportului juridic civil ce are în conținut drepturi reale.*

În raporturile reale se poate schimba doar un subiect, și anume titularul dreptului real, fiindcă cealaltă parte a raportului real este nedeterminată. Schimbarea subiectului în acest caz are loc prin transmiterea dreptului de proprietate asupra bunului ce aparține titularului: prin contracte, succesiune, legate testamentare etc. Subiectul pasiv nu se poate schimba, el fiind “toți ceilalți”, nedeterminat, universal.

d) *schimbarea subiectelor raportului juridic civil obligațional*

În raporturile obligaționale pot fi schimbate ambele subiecte, atât cel activ, cât și cel pasiv.

Legea reglementează schimbarea subiectului activ în raporturile de obligații prin următoarele procedee: cesiunea de creanță, subrogația în drepturile creditorului plătit și novația prin schimbarea de creditor.

Cesiunea de creanță este contractul prin care un creditor transmite dreptul său de creanță cu titlul oneros sau gratuit, unei alte persoane. Creditorul care transmite creanța se numește cedent, dobînditorul creanței se numește cesionar, debitorul care rămîne să execute creanța transmisă se numește debitor cedat. În cesiunea de creanță cesionarul ia locul cedentului.

Părți în cesiunea de creanță sunt numai cedentul și cesionarul, așa încât, pentru validitatea acesteia nu este necesar și consimțămîntul debitorului cedat, însă, pentru a-i fi opozabilă, trebuie îndeplinite anumite

formalități - notificarea cesiunii de creanță către debitorul cedat sau în unele cazuri acceptarea cesiunii, dacă aceasta contravine esenței obligației, înțelegerii dintre parti sau legii.

În principiu, orice creanță poate forma obiectul unei cesiuni; fac excepție creanțele declarate de lege incesibile, adică privitoare la incasarea pensiei alimentare, la repararea prejudiciului cauzat vietii și sanatații persoanei, precum și la alte drepturi legate de persoana creditorului. precum și, de regulă, creanțele născute dintr-un contract sinalagmatic (caz în care creditorul este concomitent și debitor, iar aceste calități nu pot fi separate).

Prin efectul cesiunii de creanță, noul creditor al debitorului cedat va fi cesionarul. Creanța care a format obiectul cesiunii rămâne însă neschimbată, păstrându-se natura ei, precum și eventualele garanții ce o însoțeau; cedionarul devine creditor al debitorului cedat pentru valoarea nominală a creanței, indiferent de prețul cesiunii și chiar și atunci când cesiunea s-a făcut cu titlu gratuit. Prin urmare, creanța se transmite către cesionar în momentul perfectării contractului, cesionarul devenind creditor în locul cedentului, chiar și în cazul cesiunii cu titlu gratuit, pentru valoarea nominală a creanței, indiferent de prețul pe care l-a plătit.

Prin contractul de cesiune, creanța rămâne neschimbată, păstrându-și natura sa, fie ea civilă sau comercială, și garanțiile care o însoțeau, iar în cazul în care creanța constă într-o sumă de bani va continua să producă aceeași dobândă. De exemplu, cedentul transmite cesionarului o creanță de 7.000 lei pe care o are împotriva debitorului cedat, pentru suma de 6.000 lei, sau o donează. Cesionarul va pretinde debitorului cedat să-i plătească valoarea nominală a creanței, adică 7.000 lei.

Conform principiului *nemo plus juris ad alium transferre potest quam ipse habet*, cesionarul nu poate avea mai multe drepturi decât cele ale creditorului cedent, ceea ce înseamnă că debitorul cedat îi va putea opune toate excepțiile pe care le putea ridica împotriva cedentului, de exemplu nulitatea, rezoluțiunea, plata, prescripția. Așadar, cesionarului nu-i pot fi transferate decât atribuțiile creanței care existau în momentul transferului. Obligația cesionarului constă în plata prețului, iar obligația cedentului este aceea de a-l pune pe cesionar în posesie prin remiterea titlului constator al creanței.

Cedentul este responsabil în fața cesionarului de valabilitatea creanței și a mijloacelor de garantare a acesteia, dar nu răspunde pentru neexecutarea acestei creanțe de către debitor, cu excepția cazurilor când cedentul a garantat pentru debitor față de cesionar. În cazul cesiunii creanței care rezultă dintr-un titlu de valoare la ordin, cedentul este responsabil și de executarea obligației de către debitor.

În ce privește forma cesiunii de creanță legea prevede ca cesiunea de creanță trebuie să fie încheiată în forma cerută pentru actul juridic în al cărui temei s-a născut creanța cesionată.

Subrogația în drepturile creditorului plătit constă în înlocuirea debitorului din raportul juridic de obligații cu o altă persoană care, plătind datoria, devine creditor al debitorului, dobândind toate drepturile creditorului.

O situație tipică de subrogare în drepturile creditorului o întâlnim în cazul solidarității pasive, când doi sau mai mulți debitori datorează o prestație în așa fel încât fiecare este dator să efectueze întreaga prestație, iar creditorul poate pretinde fiecăruia din debitori executarea. Debitorul solidar care a executat obligația are dreptul să intenteze o acțiune de regres împotriva celorlalți debitori solidari pentru părțile acestora din obligație.

Preluarea datoriei este o operație juridică prin care un debitor (debitorul inițial) transmite datoria sa unui terți (debitor nou), care se obligă în locul său în fața dcreditorului.

Conform Codului civil preluarea datoriei poate fi realizată prin *acordul de voință între creditor și un terț*, acesta substituindu-l pe debitorul inițial, ultimul având dreptul să se opună contractului și să execute el însuși obligația; sau în baza unui *acord încheiat între terți și debitorul inițial*, cu condiția ca acest acord să fie acceptat de către creditor.

Noul debitor poate opune creditorului excepțiile care rezultă din raportul dintre creditor și debitorul precedent, dar nu poate prezenta spre compensare o creanță ce aparține debitorului inițial.

Novăția prin schimbare de creditor este un contract prin care se schimbă vechiul creditor cu un nou creditor, debitorul devenind obligat față de noul creditor și liberat față de vechiul creditor. Novăția, deși sub acest aspect este identică cu cesiunea de creanță și subrogația în drepturile creditorului plătit, se particularizează prin aceea că simultan cu schimbarea subiectului activ are loc stingerea vechii obligații, apariția unei noi obligații și prin urmare apariția creanței noi al cărei titular este noul creditor. De exemplu, cumpărătorul unui bun a convenit cu vânzătorul să plătească prețul la un termen stabilit, însă ulterior constată că este în imposibilitate să o facă. Cei doi pot încheia un contract în care să stabilească schimbarea obiectului contractului de vânzare-cumpărare, precum și a creditorului acestei creanțe.

Realizarea novației cu schimbarea creditorului produce efectul fie a încheierii unui act juridic în folosul unui terț, ultimul fiind beneficiarul prestației noi, fie efectul stingerii obligației îndatorate de primul creditor într-un alt raport juridic cu terță persoană care în noul raport juridic devine creditor.

Bibliografie

1. Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107-XV din 06.06.2002
2. Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe, nr. 139 din 02.07.2010
3. P. Cosmovici, Tratat de drept civil. Partea generală, București, 1989
4. Gabriel Boroî , „Drept civil. Partea generală. Persoanele”, suport de curs pentru învățământul la distanță, București, 2010
5. Liviu Pop, „Teoria generală a obligațiilor, Iași 1993
6. Sergiu Baieș, Nicolae Roșca, „Dreptul Civil. Persoanele fizice. Persoanele juridice”, Partea generală, Chișinău 2004, vol.1.
7. Sergiu Baieș, Victor Volcinschi, Aurel Băieșu, Valentrina Cebotari, Ion Crețu, „Drept civil. Drepturile reale. Teoria generală a obligațiilor” Vol.II Chișinău, 2005